

РЕЦЕНЗИЯ

на проф. д-р Цветан Илиев по процедура за придобиване на образователна и научна степен „Доктор” в област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.7 „Администрация и управление“, научна специалност (докторска програма) „Администрация и управление (Бизнес администрация)“.

Кандидат по процедурата: СТЕФАН ПРЕДРАГ ДЖОРДЖЕВИЧ

Тема на дисертационния труд: ЛИДЕРСКАТА РОЛЯ ПРИ УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТНИ ЕКИПИ

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ: ДОЦ. Д-Р ДАРЯН БОЙКОВ

I. Общо представяне на получените материали

Настоящата рецензия е изготвена в качеството ми на член на научно жури, определено със Заповед № 61 /02.04.2024 г. на Ректора на МВБУ – Ботевград, и отговаря на изискванията на чл. 10 ал. 1 от ЗРАСРБ и чл. 32 ал. 1 от Правилника за неговото приложение.

Предоставената ми документация по конкурса включва: дисертационен труд, автореферат, списък с научни публикации, резюмета на публикациите за участие в процедурата, справка за изпълнение на наукометричните изисквания, CV, декларация за авторство и добросъвестно разработване на дисертационния труд. В изпълнение на изискванията на чл. 6 (1) и (2) от ЗРАСРБ са налице доказателства за притежавана ОКС „Магистър“ и разработен дисертационен труд на тема „Лидерската роля при управление на проектни екипи“. Това ми дава основание да посоча, че са спазени нормативните изисквания за допускане до участие в процедура по защита на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“.

II. Кратки биографични данни за докторанта

Докторант Стефан Предраг Джорджевич е роден в Република Сърбия. В периода 2012 – 2016 г. завършва висше образование ОКС „Бакалавър” във факултета по „Електронно инженерство“ на университета в Ниш. През 2021 г. придобива ОКС

„Магистър“ в МВБУ – Ботевград. Към настоящия момент се обучава в магистърска програма в посочения по-горе факултет на университета в Ниш.

Професионалният път на докторант Джорджевич е ориентиран изцяло в полето на проектния мениджмънт и по-конкретно – софтуерна разработка и управление на проекти. Владее писмено и говоримо сръбски и английски език.

III. Оценка на структурата на дисертационния труд

Представеният от докторант Стефан Джорджевич дисертационен труд е в обем от 186 стандартни страници. В структурно отношение е относително добре балансиран, като съдържанието е разпределено както следва: въведение, три глави, заключение, библиографска справка и две приложения. Библиографската справка обхваща 234 източника, от които 119 на български език, 100 на английски и 15 интернет ресурса. За онагледяване на анализа са използвани 15 таблици и 21 графики, схеми и диаграми.

По отношение на структурата мога да кажа, че дисертационният труд е относително добре балансиран, има цялостен и завършен вид, съответстващ като реквизити на изискванията за подобна разработка и отговаря на възприетата практика в МВБУ.

IV. Оценка на съдържанието на дисертационния труд

Избраният от докторант Джорджевич изследователски проблем е актуален и дисертабилен. Очертана е актуалността на изследването – динамичното развитие на процесите в съвременния свят поражда необходимост от търсене на нови гъвкави решения за повишаване ефективността на организационните форми на работа в стопански и нестопански организации. В търсене на най-рационалните организационни решения, през последните години все повече се налагат проектно – ориентираните структури и икономически единици. За такъв тип структури са присъщи екипните действия. Затова и проектните екипи се оформят като самостоятелни организационни единици, които имат специфични характеристики, съответстващи на поставените пред тях задачи и функции. Потвърждение на това е твърдението на докторант Джорджевич (с. 6), че „Съвременният мениджмънт вече е немислим без внедряване на екипната дейност, не заради някаква управленска мода, а заради повишената ефективност на труда.“

За да бъде ефективна екипната работа, основна заслуга има ръководителят на екипа. В този смисъл въпросът за лидирането на такъв тип организационна структура днес е обект на множество научни изследвания, разглеждащи различни негови аспекти.

Обект на изследване е лидерът при управлението на екипи в проектно ориентирана организация, а **предмет** са особеностите при осъществяване на лидерския мениджмънт на проектни екипи и корелацията му с многофакторните условия на външната среда, вида на проекта и жизнения му цикъл. Обектът и предметът на дисертацията, според мен, са добре дефинирани.

Основната **теза** на дисертационния труд е, че устойчивостта и ефективността на управлението на проектните екипи е в линейна релация с лидерския опит, компетенции, умения, поведение и личностни характеристики, приложени в конкретна ситуационна бизнес среда.

За доказване на посочената теза са формулирани две работни хипотези:

Хипотеза 1. Изборът на организационна структура и мениджмънт изисква съобразяване с множество променливи фактори на бизнес средата, спецификата на изпълнявания проект, компетенциите и експертизата на екипа и лидерската роля и стил на управление на мениджъра.

Хипотеза 2. Ефективността на екипното управление е силно променлива величина, зависеща от опита, знанията и уменията на лидера да мотивира членовете на екипа за максимално разкриване на специфичните индивидуални компетенции, рационално използване на наличните ресурси и експертизи, и използване на възможностите на съвременните технологии с цел постигане на съответствие между проектните цели, мисията и дългосрочните цели на организацията.

Цел на дисертацията – да се изследва по-пълно връзката: „личностни характеристики на лидера – ефективност на екипната дейност“, с оглед идентифициране на силата на влияние на факторите, определящи екипната ефективност, както и възможни иновационни модели за лидерско поведение в конкретна екипна бизнес среда.

За постигане на така дефинираната цел докторантът е определил **6 задачи**:

1. Анализ на състоянието и същността на проектния мениджмънт като ефективна управленска концепция в проектно-ориентирана организация.

2. Изследване основните характеристики на ефективно работещ проектен екип като решаващ фактор за успеха на организацията, в светлината на същността на проектния мениджмънт.

3. Изследване на връзката между мениджмънта и лидерството, както и съвременните тенденции в тяхното развитие като теория и практика;

4. Теоретичен анализ на спецификата на лидерската роля при управление на проектни екипи и идентифициране на компетенциите, подходите, стила на управление, механизмите и дейностите, необходими за успешното управление на проектни екипи, с оглед ефективното изпълнение на проектите и целите на организацията.

5. Изследване влиянието на различните стилове на лидерство и изясняване ролята на лидерите за успеха на екипите и организациите, и мотивацията на персонала за постигане на поставените цели.

6. Идентифициране и анализ на връзката между вида на лидерския стил и подходи на управление със ситуационните условия на бизнес средата и възможните управленски решения за повишаване на проектната ефективност, чрез провеждане на анкета с участници в проектни екипи в реални мултипроектни организации.

Задачите са добре дефинирани и са напълно съотнесими с целта на дисертацията, като позволяват нейното постигане.

С оглед на така дефинираните обект, предмет, работни хипотези, цел и задачи докторантът е определил и ограниченията на изследването.

В увода не са посочени използваните изследователски методи. Но от представеното по глави става ясно че са приложени методи като: литературен преглед, сравнителен анализ, индукция и дедукция, факторен и симулационен анализ и др.

ПЪРВА ГЛАВА. СЪЩНОСТ И ПЕРСПЕКТИВИ НА ПРОЕКТНИЯ МЕНИДЖМЪНТ

Тази глава има изцяло теоретичен характер. В нея докторантът демонстрира познаване на основните идейни концепции в областта на проектния мениджмънт. Посредством извършването на сравнителен анализ умело се определят предимствата и недостатъците на всяка от тях. Представени са приносите, които бележити изследователи са оставили при оформяне принципите, методите и инструментите на проектния подход за решаване на проблеми и постигане на цели. Това показва, че докторантът е запознат с разнообразието от идеи в това научно поле и на тяхна основа е в състояние да оформи своя позиция.

В параграф 1.1 се представя същността на проектния мениджмънт с неговите подходи и по-конкретно – екипното действие, като фактор за успешното управление на един проект.

Параграф 1.2 разглежда особеностите и характеристиките на екипната работа, проблемите, пред които е изправена работата в екип.

В параграф 1.3 докторантът поставя акцент върху управленските техники за повишаване ефективността на екипната дейност. При тяхното представяне и оценка за ефективност са взети предвид мненията на водещи изследователи, като Дж. Р. Хекман, Каценбах, Смит и др. На основата им Ст. Джорджевич идентифицира предпоставките за формиране и факторите за развитие на ефективни екипи. Същото така са представени ползите от работата в екип и начини за нейното подобрене. Въз основа на

прегледа на различни класификации на критериите за оценка ефективността на екипната работа, Джорджевич предлага своя такава.

В края на тази глава са направени обосновани заключения относно разглежданите в нея проблеми.

ГЛАВА ВТОРА. ТЕОРЕТИЧЕН АНАЛИЗ НА СПЕЦИФИКАТА НА ЛИДЕРСКАТА РОЛЯ ПРИ УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТНИ ЕКИПИ

В параграф 2.1 обект на внимание от страна на докторант Джорджевич е изясняване същността на лидерството при създаването, управлението и функционирането на проектния екип.

С разработването на параграф 2.2 Джорджевич прави опит за идентифициране на разликите между понятията „мениджър“ и „лидер“. Тук също заслужава да се отбележи, че докторантът взема като основа за оформяне на своята позиция мненията на редица български и чуждестранни изследователи по този въпрос.

Параграф 2.3 е посветен на прегледа и сравнителния анализ на различните лидерски стилове. За целта са взети предвид теориите за случайността, за отличителните черти и за властта и влиянието. Те му позволяват да идентифицира отличителните характеристики на лидерските стилове. По-специално внимание е обърнато на теорията на Крут Левин за трите лидерски стила – авторитарен, демократичен и либерален. За определяне особеностите в поведението на лидера, които го правят успешен, е обърнато внимание на Теория за ситуационното лидерство на Хърси и Бланчард. Прегледът на лидерските черти и качества се допълва от направения от докторанта преглед на Теориите за характерните черти на лидерството. Тук докторантът демонстрира добро познаване на разработките на нейните основатели Томас Карлайл и Франсис Галтън. В тях са открити и представени качествата, които един успешен лидер трябва да притежава и демонстрира. Освен това, вниманието на Джорджевич е насочено и към класификации на лидерски качества, разработени от Ралф Стогдил, Едуин Гизели, Джеймс Коузес, Бари Поснър, Уорънс Бени и др. За систематизация на лидерските качества докторантът прилага богат илюстративен инструментариум – схеми, таблици и диаграми.

В края на тази глава са направени обосновани заключения относно разглежданите в нея проблеми.

ГЛАВА ТРЕТА. ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ И ФАКТОРЕН АНАЛИЗ НА ВЛИЯНИЕТО НА ЛИДЕРСКИТЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВЪРХУ ЕФЕКТИВНОСТТА НА ЕКИПНАТА ДЕЙНОСТ

В параграф 3.1 докторантът представя функционалните зависимости между мениджърските умения и управленското ниво, което заема мениджърът в проекта. За целта се търси отговор на въпросите:

- Какви умения трябва да притежават мениджърите на проекти?
- Какви са ключовите качества и характеристики, необходими за ролята на лидера в проектния екип?

На с. 104 считам, че Джорджевич уместно прави заключението, че е трудно да се дадат еднозначни и категорични отговори на тези въпроси. По-конкретно, той определя, че изисквания към мениджърите на проекти зависят от различни ситуационни фактори – профил на проекта, стил и роля на мениджъра, организационно ниво и т.н. Затова достига до извода, че няма обективен измерител или показател, с който да се оценят конкретно уменията на мениджъра. Нещо повече – не може да се даде и обективна оценка защо дадено умение в един случай е водещо, а в друг случай то не е така полезно. И тук се прилага същият изследователски подход, като във втора глава – вземане предвид на мнения и заключения от разработки по този проблем на различни български и чужди автори.

В параграф 3.2 авторът използва като инструмент за оценка ролята на лидера за ефективността на екипната работа тестът на Патрик Ленсиони. Тестът се провежда сред 168 респонденти в Ниш и София през 2021 – 2022 г. и е базова предпоставка за извършване на анкетно проучване. Въз основа на резултатите от теста са подбрани 120 участници в проучването.

Анкетното проучване е база за извършване на факторен анализ на влиянието на лидерските характеристики върху ефективността на екипната дейност в параграф 3.3. Обект на анализ са познанията на респондентите за лидерското управление в организацията, в която работят. Това е дало основание на Джорджевич да идентифицира функции на проектни мениджъри на три нива. Според тях се достига до заключението, че за да постигне висока ефективност в работата на екипа, съвременният лидер се нуждае от високо ефективни организационни умения, които условно могат да се комбинират в три характерни групи: Умения за разбиране и оценяване на организацията; Умения за емоционално и волево въздействие и Умения да организира работата на екипа. Въз основа на прегледа на различни изследвания на работата на лидерите, докторантът откроява важни лични качества, класифицирайки ги в 10 направления. Те са послужила за оценка степента на влияние на мениджърските качества върху ефективността на екипната дейност. Чрез заложените в анкетната карта 7 ръководни мениджърски качества се изследва мнението на респондентите за силата им на влияние върху ефективността на екипа.

Резултатите от емпиричното проучване, извършено от докторанта, са послужили за формулирането на важни от практико – приложна гледна точка заключения в тази глава.

В заключението на дисертацията са представени обобщените резултати и изводи на основата на изложението по глави, с акцент върху емпиричното проучване.

V. Оценка на приносните момент в дисертационния труд

Представените в справката научни приноси в шест направления приемам за напълно съответстващи на показаното в дисертационния труд. Те биха могли да се разделят в две групи: 1, 3, 4 и 5 с теоретичен характер, а 2 и 6 с практико – приложен.

VI. Оценка на автореферата

Представеният от докторант Ст. Джорджевич автореферат е в обем от 45 стандартни страници и съдържа всички необходими за подобна разработка реквизити. Той отговаря на изискванията и възприетата практика в МВБУ.

VII. Оценка на публикациите на докторанта

В списъка с публикации за участие в процедурата за придобиване на ОНС „Доктор“ докторант Джорджевич е посочил 9 разработки, в т. ч. 5 статии и 4 научни доклада. Всички са в съавторство. Публикациите са изцяло по темата на дисертационния труд и са намерили място на страниците на стойностни научни издания.

Това научно творчество считам, че съответства на количествените и качествените наукометрични показатели за присъждане на ОНС „Доктор“.

При оценката на научното творчество на докторант Стефан Джорджевич не съм установил практики на плагиатство.

VIII. Критични бележки и препоръки

Цялостното ми впечатление е, че работата има цялостен вид и завършен характер. Нямам конкретни бележки и препоръки.

IX. Заключение

В заключение, считам че докторант Стефан Джорджевич отговаря на наукометричните и законови изисквания за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ в „Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7 „Администрация и управление“, научна

специалност (докторска програма) „Администрация и управление (Бизнес администрация)“ и притежава необходимите професионални и личностни качества. Поради това убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „Доктор“ на Стефан Джорджевич.

Дата: 30.05.2024 г.

Гр. София

Изготвил:

/Проф. д-р Цветан Илиев/